

"Juraj Dobrila"

Lakić, Marija

Undergraduate thesis / Završni rad

2019

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Pula / Sveučilište Jurja Dobrile u Puli**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:137:961011>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-09-21**

Repository / Repozitorij:

[Digital Repository Juraj Dobrila University of Pula](#)

SVEUČILIŠTE JURJA DOBRILE U PULI
FAKULTET ZA INTERDISCIPLINARNE, TALIJANSKE I KULTUROLOŠKE STUDIJE

MARIJA LAKIĆ

JURAJ DOBRILA

Završni rad

Pula, travanj 2019.

SVEUČILIŠTE JURJA DOBRILE U PULI
FAKULTET ZA INTERDISCIPLINARNE, TALIJANSKE I KULTUROLOŠKE STUDIJE

MARIJA LAKIĆ

JURAJ DOBRILA

Završni rad

JMBAG: 0303052831, izvanredna studentica

Studijski smjer: Kultura i turizam

Predmet: Kulturna povijest Hrvatske

Znanstveno područje: Humanističke znanosti

Znanstveno polje: Povijest

Znanstvena grana: Nacionalna povijest novoga vijeka

Mentor: prof. dr. sc. Slaven Bertoša

Pula, travanj 2019.

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

Ja, dolje potpisana Marija Lakić, kandidatkinja za prvostupnicu Kulture i turizma, izjavljujem da je ovaj Završni rad rezultat isključivo mogega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima te da se oslanja na objavljenu literaturu kao što to pokazuju bilješke i bibliografija. Izjavljujem da ni jedan dio Završnoga rada nije napisan na nedopušten način, odnosno da nije prepisan iz necitiranoga rada, te ne krši bilo čija autorska prava. Izjavljujem, također, da nijedan dio rada nije iskorišten za neki drugi rad na bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili radnoj ustanovi.

Studentica

U Puli 30. travnja 2019.

IZJAVA

o korištenju autorskoga djela

Ja, Marija Lakić, dajem odobrenje Sveučilištu Jurja Dobrile u Puli, nositelju prava korištenja, da moj završni rad pod nazivom „Juraj Dobrila“ upotrijebi da tako navedeno autorsko djelo objavi u javnoj internetskoj bazi Sveučilišne knjižnice Sveučilišta Jurja Dobrile u Puli te preslika u javnu internetsku bazu završnih radova Nacionalne i sveučilišne knjižnice (stavljanje na raspolaganje javnosti), sve u skladu sa Zakonom o autorskom pravu i drugim srodnim pravima i dobrom akademskom praksom, a radi promicanja otvorenoga, slobodnoga pristupa znanstvenim informacijama.

Za korištenje autorskog djela na gore navedeni način ne potražujem naknadu.

Potpis

U Puli 30. travnja 2019.

SADRŽAJ

UVOD	1
1. OSNOVNI BIOGRAFSKI PODACI.....	2
1.1. Opći podaci i školovanje.....	2
1.2. Svećeništvo i preporodno djelovanje.....	5
1.3. Od ustoličenja do smrti	8
2. HRVATSKI NARODNI PREPOROD U ISTRI	10
2.1. Materijalna i duhovna pomoć.....	11
2.2. Imenovanje Dobrile biskupom na području Poreča i Pule	12
2.3. Vizitacija	13
2.4. Tršćansko Namjesništvo i ideja o ukidanju biskupije	14
2.5. Dobrila kao zastupnik naroda Istre	17
2.5.1. Političke aktivnosti Jurja Dobrile.....	18
2.5.2. Juraj Dobrila kao najaktivniji zastupnik i osvrt na Carevinsko vijeće	19
2.5.3. Odustajanje od politike.....	21
3. DJELATNOST JURJA DOBRILE KROZ VIZITACIJE I ODNOS S NARODOM....	22
3.1. Poboljšanje duhovne skrbi i manjak klera.....	23
3.2. Odnos s ostalim svećenicima	24
3.3. Utjecaj na narod	25
3.4. Glasilo <i>Naša sloga</i>	27
3.5. Obljetnice novije povijesti Istre	27
3.6. Gasila Habsburške Monarhije o djelovanju Jurja Dobrile	28
4. SMRT JURJA DOBRILE.....	30

ZAKLJUČAK.....	31
LITERATURA	32
POPIS SLIKA	34
SAŽETAK	35
SUMMARY	36

UVOD

Temeljni predmet istraživanja ovog završnog rada podrazumijeva i obuhvaća teorijsku analizu tematike pod nazivom *Juraj Dobrila*. Naime, Juraj Dobrila bio je znameniti biskup, preporoditelj istarskih Hrvata te dobročinitelj s područja Istre, a njegov molitvenik pod nazivom *Otče, budi volja Tvoja* tijekom dugog vremenskog razdoblja bio je jedini tekst na hrvatskom jeziku u Istri. U odnosu na predmet, cilj istraživanja podrazumijeva primjenu znanstvenih i istraživačkih metoda kako bi se predmet istraživanja mogao na adekvatan način analizirati i interpretirati. Znanstvena metodologija temelji se na *teorijskim i praktičnim istraživanjima pomoću kojih se može doći do raznih zaključaka, neovisno o tome radi li se o sustavnom ili objektivnom načinu zaključivanja*¹. Prema tome, u završnom radu će se koristiti metode analize i sinteze, indukcije i dedukcije, konkretizacija i klasifikacija te povijesna metoda.

Gledajući kroz povijest pa sve do danas, Juraj Dobrila je uvelike ostao upamćen zbog svojeg velikog uspjeha, odnosno zbog ideja koje su utjecale na živote mnogih ljudi, a posebice Hrvata na području Istre. Njegov cjelokupni rad bio je usmjeren prema bogosloviji i svećeničkoj službi te se sukladno tome može reći kako je živio za Boga i narod, dok je skromnošću kroz život *gradio* povjerenje kod naroda. Nadalje, sve što je Juraj Dobrila radio kroz život imalo je svoj temeljni cilj, odnosno cilj koji se u većini slučajeva odnosio na tzv. *novu dobu*, kulturno uzdizanje i odgoj. U skladu s tim, Dobrila je svaki čovjek bio jednako važan, no u središtu njegova fokusa su prvenstveno bili svećenici i to iz razloga jer su oni služili narodu te prenosili znanje i vjeru. U današnje vrijeme, Dobrilino doba se naziva također i vrijeme Hrvatskoga narodnog preporoda u Istri, tj. vrijeme nacionalnog osvješćivanja čovjeka. Naime, prethodno navedene odrednice obilježene su mnogobrojnim pokušajima integracije Hrvata na području Istre u jedinstvenu naciju te se zbog toga Dobrilina koncepcija, i to gledajući s političkog aspekta, može usporediti s težnjama naroda na području Istre. Dobriline ideje su ostale prepoznatljive i vidljive kroz sve faze njegova djelovanja, a temelj se uvijek stavljao na patnju, bijedu i siromaštvo.

¹ Zelenika, R. (2007.): *Klasifikacija znanosti u fokusu metodologije i tehnologije znanstvenoga istraživanja*, Ekonomski fakultet Sveučilišta u Rijeci, Rijeka, str. 330.

1. OSNOVNI BIOGRAFSKI PODACI

Juraj Dobrila bio je osoba koja je svoj narod dugi niz godina pripremala za tzv. *prevrtljivo doba*, dok njegov uspjeh u potpunosti dolazi do izražaja nakon proglašenja biskupom Porečke i Puljske biskupije. Naime, što se tiče same promocije Jurja Dobrile, u današnje vrijeme je učinjeno mnogo toga, no *Državni arhiv u Pazinu (DAPA) dao je veliki doprinos vrednovanju Jurja Dobrile kao ključne figure istarske povijest²* u 19. stoljeću.

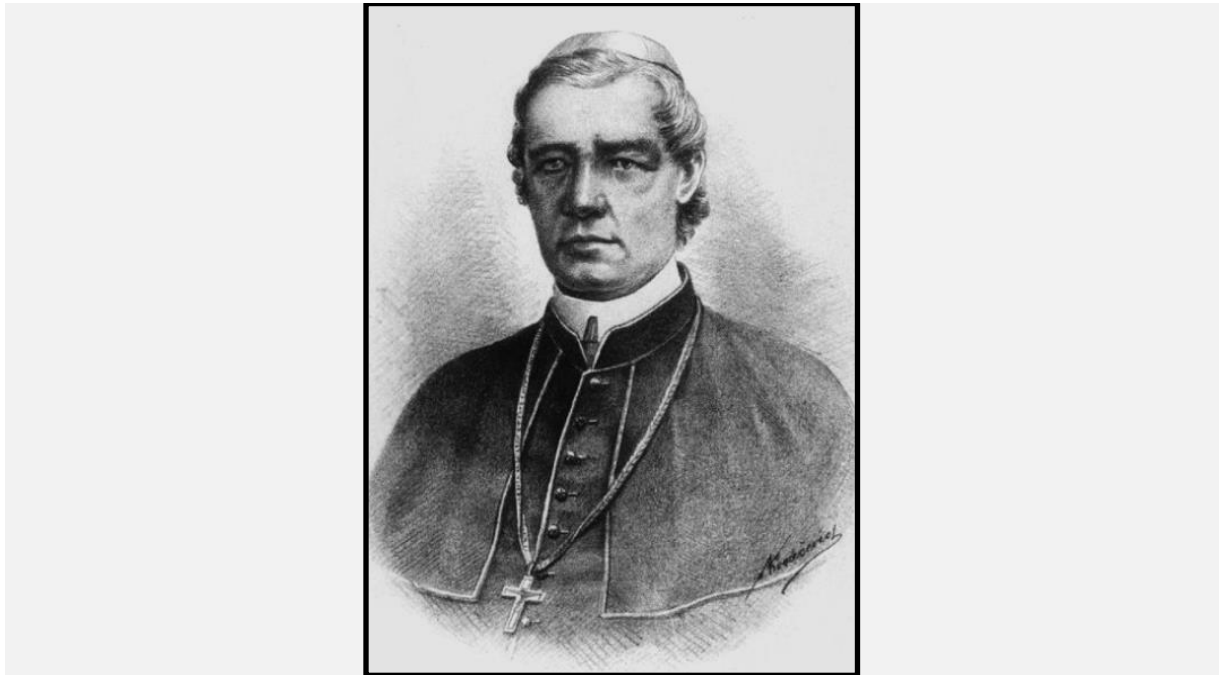
1.1. Opći podaci i školovanje

Juraj Dobrila, *znameniti biskup, dobročinitelj i preporoditelj rođen je 16. travnja 1812. u mjestu Veli Ježenj³*, a navedeno mjesto nalazi se na području između Pazina i Tinjana. U nastavku teksta, na slici 1, prikazan je lik Jurja Dobrile.

² Dabo, M. (2015.): *Sve za Boga, vjeru i puk. Biskup Juraj Dobrila u svom vremenu*, Državni arhiv u Pazinu – Sveučilište Jurja Dobrile u Puli, Pazin, str. 186.

³ Povijest, *Juraj Dobrila – istarski biskup, dobročinitelj i preporoditelj – 1812.*, <http://povijest.hr/>, posjećeno: 24. VII. 2018.

Slika 1. Lik Jurja Dobrile

Izvor: Povijest, *Juraj Dobrila – istarski biskup, dobročinitelj i preporoditelj – 1812.*,
<http://povijest.hr/>, posjećeno: 24.07.2018.

Juraj Dobrila školovao se i u Pazinu i u Tinjanu, a *završivši studij filozofije i teologije, Dobrila je 1837. zaređen za svećenika*⁴. Nakon toga, doktorirao je teologiju u Beču, a papa ga je 1857. imenovao biskupom Porečke i Puljske biskupije. Nakon toga, Juraj Dobrila je na položaj biskupa Trsta i Kopra došao 1875. te se u to vrijeme u potpunosti mogao posvetiti ostvarenju mnogobrojnih ideja, što se u konačnici odnosi i na koncept Hrvatskoga narodnog preporoda u Istri. U današnje vrijeme, *mного povjesničara, teologa i književnika govori o Dobrili kao o osobi čije su temeljne vrijednosti bile izvanredna energija, radinost i promišljenost*⁵. U nastavku teksta, na slici 2, prikazano je školovanje Jurja Dobrile.

⁴ Na i. mj.

⁵ Trogrlić, S. (2011.): Neki naglasci u pastoralnom djelovanju biskupa Jurja Dobrile (1858. – 1882.), *Croatia Christiana periodica*, vol. 35, no. 67, str. str. 153.

Slika 2. Školovanje Jurja Dobrile

Izvor: Izrada prema: Istrapedia, *Dobrila, Juraj*, <https://www.istrapedia.hr/>, posjećeno: 24. VII. 2018.

Juraj Dobrila je bio osoba koja je uvelike obilježila povijest, i to prvenstveno kao „čovjek od povjerenja, snage, skromnosti i prepoznatljive osobnosti, kao biskup, a zatim kao političar i preporoditelj“⁶. U nastavku teksta, na slici 3, prikazana je spomen ploča Jurju Dobrili u Tinjanu.

⁶ Istrapedia, *Dobrila, Juraj*, <https://www.istrapedia.hr/>, posjećeno: 24. VII. 2018.

Slika 3. Spomen ploča Jurju Dobrili u Tinjanu

Izvor: Povijest, *Juraj Dobrila – istarski biskup, dobročinitelj i preporoditelj – 1812.*, <http://povijest.hr/>, posjećeno: 24. VII. 2018.

S druge strane, *opseg zastupničkog rada Jurja Dobrile za istarski narod na nacionalnom i kulturno – društvenom području ukazuje na osnovne odrednice koje povezuju iscrpno poznavanje nezavidnih istarskih prilika u njegovim najzapaženijim istupima*⁷ i to u političkim arenama kao što su, primjerice, Poreč i Beč.

1.2. Svećeništvo i preporodno djelovanje

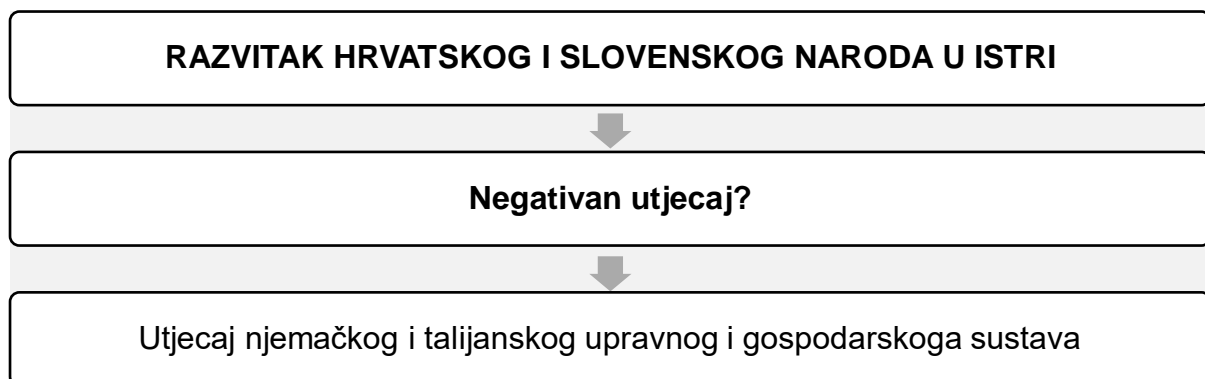
Juraj Dobrila je za svećenika zaređen 1837. te je inkardiniran u Tršćansku i Koparsku biskupiju⁸. Nadalje, za vrijeme školovanja, i to posebice u Karlovcu i Gorici, uvelike se približio ideji hrvatskog i slovenskog narodnog preporoda.

⁷ Dabo, M. (2015.): *Sve za Boga, vjeru i puk. Biskup Juraj Dobrila u svom vremenu*, Državni arhiv u Pazinu – Sveučilište Jurja Dobrile u Puli, Pazin, str. 301.

⁸ Istrapedia, *Dobrila, Juraj*, <https://www.istrapedia.hr/>, posjećeno: 24. VII. 2018.

Na taj način Dobrila je spoznao i shvatio negativni utjecaj *njemačkog i talijanskog upravnog i gospodarskog sustava na razvitak hrvatskog i slovenskog naroda u Istri*⁹. U nastavku teksta, na slici 4, prikazan je temeljni čimbenik negativnog utjecaja na razvitak hrvatskog i slovenskog naroda u Istri.

Slika 4. Negativni utjecaj na razvitak hrvatskog i slovenskog naroda u Istri

Izvor: Izrada prema: Istrapedia, *Dobrila, Juraj*, <https://www.istrapedia.hr/>, posjećeno: 24. VII. 2018.

Kao svećenik, Juraj Dobrila je vrlo kratko službovao u Munama te na području Hrušćice, a nakon toga je od 1839. pa sve do 1842. studirao bogosloviju u Beču, gdje je i živio u zavodu pod nazivom *Augustineum*. Nadalje, Dobrila je doktorirao iz teologije i to iz područja *nauke crkvenih otaca o sakramentu ispovijedi*, gdje je u konačnici upoznao i Josipa Jurja Strossmayera, čije su mu se brojne ideje učinile prikladne i za pojedine istarske prilike.

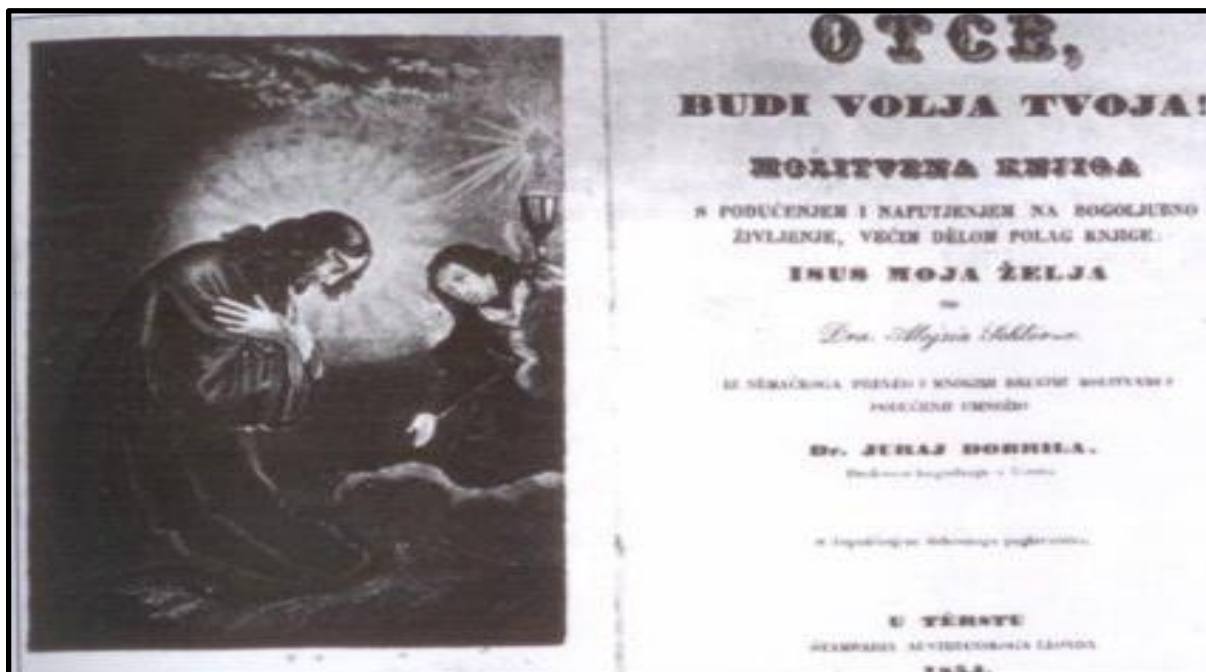
Potrebno je naglasiti da je *Augustineum* carski zavod koji služi za višu izobrazbu svećenika u Beču, a osnovan je 20. listopada 1816. i to za vrijeme vladavine cara Franje I., pod nazivom *Viši zavod sv. Augustina za izobrazbu svećenika*.

⁹ Na i. mj..

Naime, zavod je nastao na *poticaj dvorskoga župnika Jakoba Frinta, koji mu je postao i prvim rektorom*¹⁰. Isto tako, važno je za napomenuti kako je *odgojno – obrazovna djelatnost bila središtem njegova preporodnoga djelovanja*¹¹

God. 1854. Dobrila je u Trstu objavio molitvenik pod nazivom *Otče, budi volja Tvoja*. U nastavku teksta, na slici 5, prikazan je Dobrilin molitvenik.

Slika 5. Dobrilin molitvenik

Izvor: Istrapedia, *Otče, budi volja tvoja*, <https://www.istrapedia.hr/>, posjećeno: 25. VII. 2018.

Navedeni molitvenik dugo je vremena bio jedini tekst na hrvatskom jeziku u Istri te je u konačnici postao i simbolom hrvatske nacionalne kulture i pismenosti

¹⁰ Istrapedia, *Augustineum*, <https://www.istrapedia.hr/>, posjećeno: 25. VII. 2018.

¹¹ Trogrlić, S. (2011.): Neki naglasci u pastoralnom djelovanju biskupa Jurja Dobrile (1858. – 1882.), *Croatia Christiana periodica*, vol. 35, no. 67, str. 155.

druge polovice 19. stoljeća, u Istri te na Kvarneru. S druge strane, Juraj Dobrila je službovao i u Trstu gdje je bio:¹²

- kapelan,
- propovjednik i katehet,
- privremeni ravnatelj glavne pučke djevojačke škole,
- savjetnik Biskupijskoga konzistorija,
- ispitivač dogmatskoga bogoslovlja,
- rektor sjemeništa i
- privremeni profesor pastoralnoga bogoslovlja.

Općenito govoreći, molitvenik je *sadržavao molitve za sve zgrade, a rabili su ga ne samo u crkvi kod službe Božje, nego i kod kuće, na polju, na moru i na putu, kod zdravih i bolesnih, kod živih i mrtvih*¹³.

1.3. Od ustoličenja do smrti

Juraj Dobrila zaređen je 2. svibnja 1858. u Gorici, a ustoličen je u Poreču 17. svibnja iste godine. Postao je prvim *istarskim Hrvatom* novijega doba na biskupskoj stolici, a *prvi je koji je svoju inauguralnu poslanicu uputio vjernicima i na hrvatskom jeziku*¹⁴. Dobrila je od 1861. pa sve do smrti bio virilnim članom *Pokrajinskoga sabora* u Poreču, kao i predstavnikom u bečkom parlamentu do 1873. Može se reći kako se Dobrila u političkim tijelima prilično uspješno suprotstavljao istarskim talijanskim političarima koji su u to vrijeme nastojali ograničiti te usporiti cjelokupni proces osamostaljenja hrvatske većine u Istri. Nadalje, od 1868. pokrenuo je drugi način borbe za narodno prosvjeđivanje, a svojim je *autoritetom i organizacijskim sposobnostima predvodio nacionalni pokret*¹⁵ za sljedeća prava:

- politička,
- gospodarska i
- kulturna.

¹² Istrapedia, *Dobrila, Juraj*, <https://www.istrapedia.hr/>, posjećeno: 24. VII. 2018.

¹³ Fonović Cvijanović, T. (2017.): Jezik četiriju izdanja molitvenika „Otče, budi volja tvoja“ biskupa Jurja Dobrile, *Croatica Christiana periodica*, vol. 41, no. 79, str. 47.

¹⁴ Istrapedia, *Dobrila, Juraj*, <https://www.istrapedia.hr/>, posjećeno: 24. VII. 2018.

¹⁵ Na i. mj.

Dobrića je utjecao i na pokretanje prvih hrvatskih novina i časopisa u Istri. Nadalje, na Carev prijedlog, 1875. je razriješen dužnosti te je imenovan tršćansko – koparskim biskupom, a ustoličen je u Trstu 26. rujna 1875. Naime, u Trstu je do smrti nastavio djelovati i to na isti način i u pastoralnom i u društvenom pogledu.

Juraj Dobrića je umro 13. siječnja 1882. u Trstu, a darovao je cijeli svoj posjed u dobrotvorne svrhe. U današnje vrijeme, njegova se slika nalazi na novčanici od 10 kuna, po njemu se zovu dvije osnovne škole, i to u Rovinju i Puli, te dvije srednje škole (Pazin i Pula), kao i Sveučilište u Puli.

2. HRVATSKI NARODNI PREPOROD U ISTRI

Juraj Dobrila je prilično glasno zastupao prava Hrvata i Slovenaca, odnosno bio je predvodnik Hrvatskoga narodnog preporoda u Istri. Naime, kroz svoje se djelovanje *nije ograničio na uspon kroz hijerarhijsku strukturu klera rodne mu Tršćanske i Koparske biskupije, već se u više navrata pokazao skrbnikom i zaštitnikom stanovništva ruralne istarske unutrašnjosti iz koje je i sam potekao*¹⁶.

Narodni preporod u Istri započeo je otvaranjem čitaonica, a *prva čitaonica je bila osnovana u Kastvu 1866*.¹⁷ Nakon toga, preporod se nastavio osnivanjem prvih novina istarskih Hrvata pod nazivom *Naša sloga*, a počele su izlaziti u Trstu 1870. U nastavku teksta, na slici 6, prikazane su novine *Naša sloga*.

Slika 6. Novine *Naša sloga*

Izvor: Leksikografski zavod Miroslav Krleža, *Naša sloga*, <http://istra.lzmk.hr/>,
posjećeno: 25. VII. 2018.

¹⁶ Dabo, M. (2017.): „Za kmetske prste“. Juraj Dobrila i širenje pisane riječi, *Problemi sjevernog Jadrana*, sv. XVI., str. 67.

¹⁷ Hrvatski povijesni portal, *Hrvatski narodni preporod u Dalmaciji i Istri*, <http://povijest.net/>, posjećeno: 25. VII. 2018.

Novine su pokrenuli Juraj Dobrila i Dinko Vizetić s Krka. U to vrijeme pripadnici talijanske manjine nastojali su zaustaviti hrvatska preporodna gibanja, no narod je u svojim preporodnim nastojanjima imao veliku pomoć narodnjaka iz Hrvatske i Slavonije te iz Dalmacije.

2.1. Materijalna i duhovna pomoć

Gledajući s aspekta Dobrilinih tršćanskih godina, potrebno je naglasiti kako je njegovo ukupno djelovanje bilo potaknuto isključivo unutarnjim nagonom, odnosno nagonom koji je poticao na *poboljšanje položaja slabijih i zanemarenih*¹⁸, kao i potrebnih pomoći u:

- materijalnom i
- duhovnom pogledu.

Sukladno tome, prethodno navedene činjenice su motivirale crkvene i svjetovne vlasti da Jurja Dobrilu postave na porečku i puljsku *biskupsku stolicu*. Gledajući kroz povijest, može se reći kako su životni uvjeti ruralne Istre sredinom 19. stoljeća uvelike ovisili o *rodnim ili nerodnim godinama, a preduga suša ili jača tuča su mogle obezvrijediti trud uložen u poljodjelske radove*¹⁹.

U razdoblju od 1852. do 1853., pri jednoj od kriza, Dobrila se angažirao i prikupljao pomoć za izgladnjele žitelje i to organiziravši odbor za prikupljanje pomoći kod tršćanskoga građanstva. Primjerice, s prikupljenih pedesetak tisuća forinti mogla se osjetno ublažiti raširena neimaština. Nadalje, najdugovječniji i najpoznatiji *rezultat Dobriline brige za duhovne potrebe zapuštenijeg dijela vjernika, onog hrvatske i slovenske narodnosti*²⁰ molitvenik je pod nazivom *Otče, budi volja Tvoja*, većim dijelom koncipiran prema djelu austrijskog teologa Aloysiusa Schlöra. Molitvenik je s velikom rasprostranjenošću i prihvaćenošću ispunio, a vjerojatno naposljetku i nadmašio, Dobrilina očekivanja. Prvenstveno, zamišljen je kao *poticaj očuvanju kršćanskog načina života u vremenu i sve složenijem utjecaju liberalnog*

¹⁸ Istrapedia, *Dobrila, Juraj*, <https://www.istrapedia.hr/>, posjećeno: 24. VII. 2018.

¹⁹ CROSB, *Politička djelatnost Jurja Dobrile*, <http://bib.irb.hr/>, posjećeno: 26. VII. 2018.

²⁰ Rubetić, C. (1882.): *Vjekopis Jurja Dobrile, biskupa tršćansko – koparskoga prije porečko – puljskoga*, Društvo sv. Jeronima, Zagreb., str. 12.

svjetonazora²¹. Istovremeno, molitvenik je često predstavljao i jedino oruđe širenja pismenosti na hrvatskom jeziku u ruralnim dijelom Istre.

2.2. Imenovanje Dobrile biskupom na području Poreča i Pule

Juraj Dobrila bio je jedini spomenuti među tamošnjim crkvenim velikodostojnicima koji su uzeti u obzir za biskupa, odnosno može se reći kako su velikodostojnici naveli da je Dobrila *najprihvatljivija osoba za obnašanje kompleksne biskupske službe*²². U to vrijeme, smatralo se kako je bio osoba neospornog legaliteta, odnosno osoba vrlo odana vladi. Prema tome, vlada je u Dobrili mogla pronaći tzv. *promicatelja* planova koji su bili usmjereni prema dobrobiti zemlje. Nadalje, iz prethodno navedenih činjenica je vidljiva i Dobrilina osposobljenost i to prvenstveno za preuzimanje biskupije na području Poreča i Pule. Pri oblikovanju konačnog stava, u obzir je uzeta ocjena Dobrilinog djelovanja iz 1854. koja je promatrana s aspekta katedralnog župnika, odnosno s aspekta:

- primjerenog načina života,
- olakšanja siromaštva,
- duhovnog oporavka seoskog puka i
- potrebnog obrazovanja.

U nastavku teksta, na slici 7, prikazan je datum imenovanja Jurja Dobrile biskupom.

Slika 7. Datum imenovanja Jurja Dobrile biskupom

Izvor: Izrada prema: CROSBI, *Politička djelatnost Jurja Dobrile*, <http://bib.irb.hr/>, posjećeno: 26. VII. 2018.

²¹ Isto, str. 12 – 13.

²² CROSBI, *Politička djelatnost Jurja Dobrile*, <http://bib.irb.hr/>, posjećeno: 26. VII. 2018.

Nakon što su se u potpunosti usuglasile crkvene i svjetovne vlasti, Dobrilu je biskupom imenovao *car Franjo Josip I. i to 12. listopada 1857., a koncem iste godine, točnije 21. prosinca, papa Pio IX. je potvrdio imenovanje*²³. Nakon posvećenja u Gorici, Juraj Dobrila je 17. svibnja 1858. svečano ustoličen u Poreču.

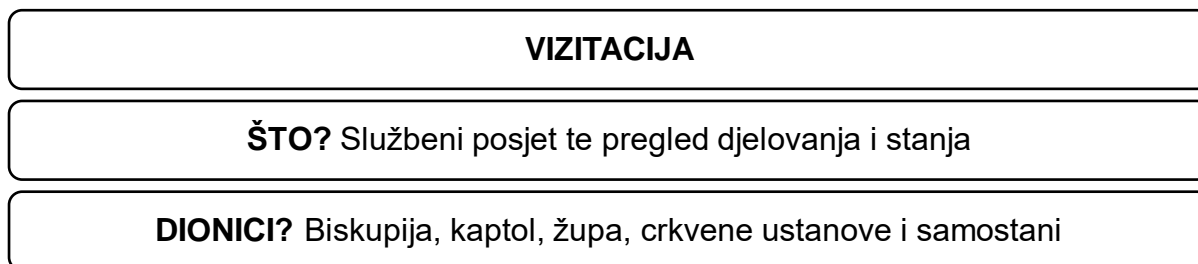
2.3. Vizitacija

Općenito govoreći, vizitacija predstavlja *službeni posjet i pregled djelovanja i stanja biskupije, kaptola, župe, crkvene ustanove i samostana*²⁴. Naime, vizitaciju obavlja viši crkveni poglavar ili njegov opunomoćenik i to zbog neposredne provjere sljedećih stanja:

- vjerskih,
- ćudorednih,
- poslovnih i
- gospodarskih.

U nastavku teksta, na slici 8, prikazano je pojmovno određenje vizitacije.

Slika 8. Pojmovno određenje vizitacije

Izvor: Izrada prema: Istrapedia, *Vizitacija*, <https://www.istrapedia.hr/>, posjećeno: 26. VII. 2018.

Od Dobrilinog imenovanja biskupom se očekivalo *da stane na kraj brojnim nepravilnostima koje su kočile svekoliki napredak biskupije, s naglaskom na uglavnom nerazvijene ruralne dijelove, u kojima su svećenici često bili jedini koji su*

²³ Na i. mj.

²⁴ Istrapedia, *Vizitacija*, <https://www.istrapedia.hr/>, posjećeno: 26. VII. 2018.

*mogli potaknuti pridržavanje kršćanskih načela, ali i državnih zakona*²⁵. Nadalje, 29. svibnja 1858. Juraj Dobrila je tzv. *okružnicom* najavio kanonsku vizitaciju, gdje se izričito pozvao na određene odredbe svojeprethodnika. U to vrijeme, prethodno navedena *okružnica* većim jejelom bila posvećena pojedinim razlozima zbog kojih crkveni propisi omogućuju redovite vizitacije biskupa, a Juraj Dobrila ih je citirao na način gdje se mogao prepoznati utjecaj na povjerenje vjernika – *zbog sebe, klera i naroda*.

U biskupskom arhivu u Poreču sačuvani su itinerari Jurja Dobrile koji se definiraju kao *put, putovanje ili hod*²⁶, a iz kojih proizlazi kako je prva kanonska vizitacija provedena u razdoblju tijekom nešto više od četiri mjeseca i to između 9. lipnja i 15. listopada 1858. U to vrijeme, provedena je *stroga* ceremonija i svečana atmosfera koja je pratila prvi Dobrilin posjet. Naime, Dobrila je na biskupskoj stolici iskazivao ozbiljnost i to gledajući s aspekta vršenja svojeg poziva, kao i samu pobožnost koja je u konačnici imala pozitivan utjecaj na pučanstvo i kler.

2.4. Tršćansko Namjesništvo i ideja o ukidanju biskupije

Godine 1858. Juraj Dobrila je Namjesništvu iznio ozbiljne probleme *Porečke i Pulske dijeceze, kao i samu definiciju njihova uzroka*²⁷. Dijeceza se može definirati kroz *crkveno – upravna područja, posebice u slučaju kada su se poklapala s granicama dijeceze*²⁸ za vrijeme Rimskog Carstva. U nastavku teksta, na slici 9, prikazano je pojmovno određenje dijeceze.

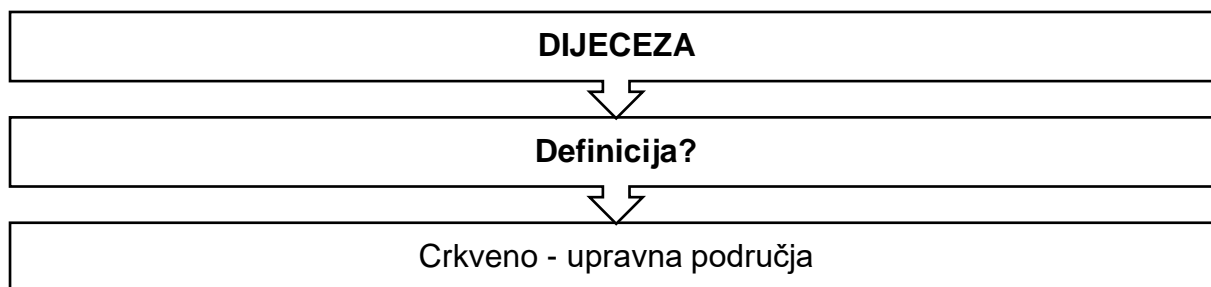
²⁵ CROSBI, *Politička djelatnost Jurja Dobrile*, <http://bib.irb.hr/>, posjećeno: 26. VII. 2018.

²⁶ Leksikografski zavod Miroslav Krleža, *Itinerar*, <http://enciklopedija.hr/>, posjećeno: 27. VII. 2018.

²⁷ CROSBI, *Politička djelatnost Jurja Dobrile*, <http://bib.irb.hr/>, posjećeno: 26. VII. 2018.

²⁸ Leksikografski zavod Miroslav Krleža, *Dijeceza*, <http://enciklopedija.hr/>, posjećeno: 27. VII. 2018.

Slika 9. Pojmovno određenje dijeceze

Izvor: Izrada prema: Leksikografski zavod Miroslav Krleža, *Dijeceza*, <http://enciklopedija.hr/>, posjećeno: 27. VII. 2018.

Nadalje, Dobrila je u to vrijeme iznio činjenicu kako je vjersko i moralno stanje pučanstva bilo prilično nezadovoljavajuće, a tijekom same vizitacije upoznao se s brojnim pokazateljima velike zapuštenosti naroda. Također, Dobrila je iznio kako je bilo vidljivo i veliko *moralno propadanje* u mnogobrojnim krajevima biskupije, dok je samo neznanje bilo toliko veliko da odrasle osobe nisu nikada upoznale temeljne istine:

- vjere,
- besmrtnosti duše i
- deset zapovijedi.

Sukladno tome, Dobrila je mogao pronaći više međusobno povezanih uzroka, a kao najvažniji je smatrao *izrazit manjak svećenika od kojih bi se mogla očekivati i neka korist u pogledu popravljivanja zatečenog stanja*²⁹. Juraj Dobrila je tijekom 1858. bio znatno zabrinut za duhovno stanje dijeceza, no uočio je iskoristiva sredstva koja su bila predviđena za obrazovanje budućih duhovnika, odnosno sredstva koja su iz godine u godinu ostajala neiskorištena. U konačnici, Dobrila se zalagao za preusmjeravanje neiskorištenih sredstava i to u svrhu stipendiranja učenika pazinske gimnazije, tj. učenika koji su bili spremni opredijeliti se za svećenstvo.

S druge strane, Juraj Dobrila je došao i do ideje koja se odnosila na ukidanje biskupije i to u skladu s promišljanjem o učinkovitim i trajnim poboljšanjima vezanim

²⁹ CROSBY, *Politička djelatnost Jurja Dobrile*, <http://bib.irb.hr/>, posjećeno: 26. VII. 2018.

za dugoročno neodrživo stanje. Smatrao je kako prethodno navedena mjera može u određenoj mjeri ublažiti manjak duhovnika, a isto tako može utjecati i na sam život puka. U skladu s tim, Dobrila je iznio caru Franji Josipu I. da se postavljanjem za biskupa 1858. trudio ispuniti sve svoje dužnosti, no da *siromašan puk nije bio u mogućnosti školovati djecu, odnosno buduće svećenike, u udaljenim obrazovnim institucijama, a Porečka i Puljska biskupija i čitava onodobna Istra oskudijevali su višim školama čije bi otvaranje iziskivalo znatna novčana sredstva*³⁰. Dobrila je predložio caru da se odrekne biskupije te da mu se dodijeli mjesto pri tršćanskom kaptolu, čime je želio potaknuti proces potrebne međusobne suradnje vlasti, kao i samo sjedinjenje Porečke i Puljske s Tršćanskom i Koparskom biskupijom.

Također, Dobrila je predložio i *umjerenije rješenje potrebno za prosperitet njegove biskupije, odnosno proširenje Porečke i Pulske biskupije četirima pograničnim dekanatima koji su pripadali Tršćanskoj i Koparskoj dijecezi*³¹. Zaključno, *prikaz povezanih društvenih i vjerskih prilika u svojoj biskupiji Dobrila je utemeljio na činjenici kako u biskupiji ne postoji gimnazija ili dijecezanski obrazovni zavod, niti sredstva kojima bi se podignula takva institucija*³². Dobrila je smatrao da se mladići iz imućnijih i bogatijih obitelji ne odlučuju za svećeništvo, dok mladići iz siromašnijih obitelji nemaju sredstava koja bi im omogućila boravak u udaljenijim gradovima.

Godinama kasnije, prijedlog Jurja Dobrile nije naišao na razumijevanje Svete Stolice, te je Porečka i Puljska biskupija nastojala učiniti što više za zajednicu vjernika navedenog područja. U nastavku teksta, na slici 10, prikazan je osnovi problem Dobrilinog djelovanja.

³⁰ Na i. mj.

³¹ Dabo, M. (2015.): *Sve za Boga, vjeru i puk. Biskup Juraj Dobrila u svom vremenu*, Državni arhiv u Pazinu – Sveučilište Jurja Dobrile u Puli, Pazin, str. 189.

³² CROSBİ, *Politička djelatnost Jurja Dobrile*, <http://bib.ir.hr/>, posjećeno: 26. II. 018.

Slika 10. Osnovni problem Dobrilinog djelovanja

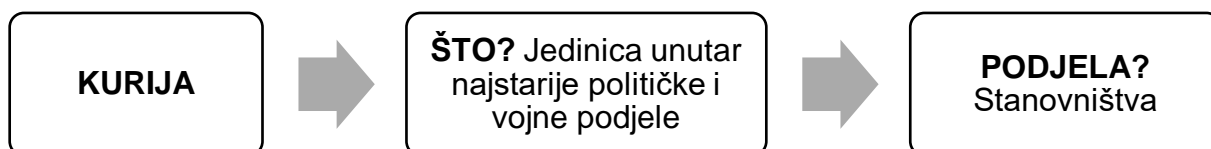
Izvor: Izrada prema: CROSBİ, *Politička djelatnost Jurja Dobrile*, <http://bib.irb.hr/>, posjećeno: 26. VII. 2018.

Stoga, kao što je na prethodnoj slici prikazano, osnovni problem koji je Dobrila iskazivao može se sagledati u činjenici koja je podrazumijevala nejednak stupanj društvenog razvoja koji je utjecao na neravnopravnost u raspodjeli političke moći.

2.5. Dobrila kao zastupnik naroda Istre

Ukidanje austrijskog parlamenta 1849. predstavljalo je uvod u državni ustroj koji je naposljetku obilježio sredinu 19. stoljeća. God. 1861. obilježila je politički život Habsburške Monarhije sve do njezina raspada. U ožujku 1861. raspisani su i održani izbori prema tzv. *kurijalnom načelu* i to iz razloga jer je pravo glasa u pojedinoj kuriji prvenstveno ovisilo o visini izravnog poreza. U nastavku teksta, na slici 11, prikazano je pojmovno određenje kurije.

Slika 11. Pojmovno određenje kurije

Izvor: Izrada prema: Leksikografski zavod Miroslav Krleža, *Kurija*, <http://enciklopedija.hr/>, posjećeno: 27. VII. 2018.

Što se tiče izbora, *na biskupskim stolicama Poreča i Pule te Krka nalazili su se Hrvati Juraj Dobrila i Ivan Vitezić, a na Tršćanskoj i Koparskoj Slovenac Bartolomej Legat*³³. U današnje vrijeme, o Dobrilinim stavovima, kao obrazovnog pripadnika hrvatskog naroda u Istri, svjedoče mnogobrojni tragovi.

2.5.1. Političke aktivnosti Jurja Dobrile

Cjelokupna djelatnost Jurja Dobrile u porečkom i bečkom saboru prvenstveno je poznata iz tiskanih zapisa provedenih sjednica zastupničkih domova. U današnje vrijeme, snalaženje u određenim zapisnicima olakšano je prikazom Dobrilinih istupa, dok su same aktivnosti predstavljene kroz javno djelovanje biskupa. Naime, Dobrila i njegovi istomišljenici su se zalagali za podizanje tzv. *slavenskog jezika* na razinu koju je na području Istre zauzimao talijanski jezik. Prema tome, bilo je vidljivo i zalaganje za prava većinskog stanovništva, no predstavnici talijanskog građanstva su prethodno navedene tvrdnje interpretirali kao:

- štetni i
- promišljeni napad.

Stoga, jezično pitanje bilo je *neodvojivo od procesa emancipacije istarskih Slavena, odnosno njihove pretvorbe, pod utjecajem kompleksnog nacionalno – integracijskog procesa, iz tradicionalnih etničkih zajednica u dijelove suvremene hrvatske, odnosno slovenske nacije*³⁴. Uz navedeno je vezan i Dobrilin istup s početka perioda od 1863., kojim je biskup sažeo pojedine stavove koji su ga u konačnici motivirali na preporodni rad. Pitanje korištenja hrvatskog i slovenskog jezika u javnom životu biskup Legat je postavio tijekom zasjedanja prvog saborskog saziva, odnosno naglasio je potrebu da među saborskim službenicima bude i stanovništvo koje govori i slovenski te ilirski dijalekt. Juraj Dobrila se zalagao za veliku potrebu obrazovanja istarskoga slavenskog pučanstva i to na materinskom jeziku, a svoj konačni apel je uputio i predstavnicima talijanskog građanstva, čime je pozvao na nepravdu. Isto tako, ukazao je i na promjene mnogobrojnih okolnosti koje

³³ Na i. mj.

³⁴ Istrapedia, *Dobrila, Juraj*, <https://www.istrapedia.hr/>, posjećeno: 24. VII. 2018.

su se pod utjecajem povratka ustavnosti odvijale diljem Habsburške Monarhije. U nastavku teksta, na slici 12, prikazan je ulomak Dobrilina govora.

Slika 12. Ulomak Dobrilina govora

Zar da mi pružimo drugačiji primjer, primjer tolike nepravde?! Neka promisli ovaj skup da proživljavamo teška vremena i da je grijehota sijati razdor.

Izvor: Izrada prema: CROSBİ, *Politička djelatnost Jurja Dobrile*, <http://bib.irb.hr/>, posjećeno: 26. VII. 2018.

Prethodno navedeni ulomak, kao i cjelokupni Dobrilin govor, ostao je upamćen kroz neuljepšanu i prijetecu sliku budućnosti. Istarsko slavensko pučanstvo je u Dobrili pronašlo odlučnog zaštitnika i to pred znanjima talijanskog građanstva. Dakle, prilikom oblikovanja svojih govora, Dobrila je bio upoznat s određenim stavovima saborske većine koju je upoznao već na prvim saborskim sjednicama.

2.5.2. Juraj Dobrila kao najaktivniji zastupnik i osvrt na Carevinsko vijeće

Među trojicom biskupa, Juraj Dobrila bio je najaktivniji zastupnik u istarskom *Zemaljskom saboru*. Naime, njegova se parlamentarna djelatnost u konačnici ne iscrpljuje s međunacionalnim sukobljavanjima, a potrebno je također voditi računa i o činjenici kako je Dobrila svojim *prijedlozima i govorima sudjelovao u raspravama Istarskog sabora o mnogim pitanjima, pokušavajući na taj način potpomoći napredak i modernizaciju pokrajine*³⁵.

Birajući Jurja Dobrilu, Istra u Beč nije poslala samo čovjeka prihvatljivog režimu, nego i osobu koja je bila neposredno upoznata s mnogobrojnim pokrajinskim problemima.

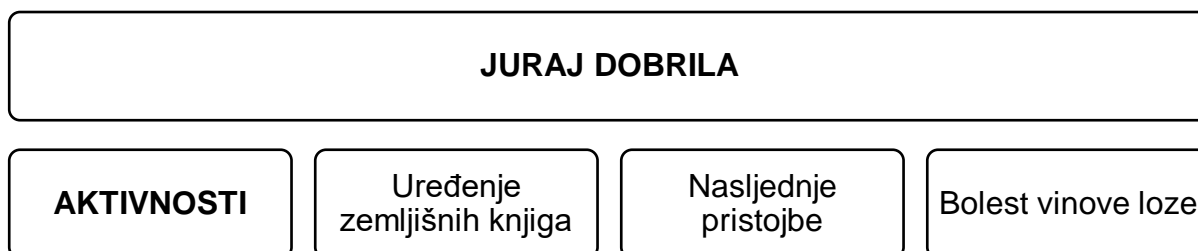
³⁵ Juvenal Milohanić, M. (2012.): *Dr. Juraj Dobrila – Glasnik istine, branitelj naroda i Crkve*, „Josip Turčinović“ d.o.o. – IKD „Juraj Dobrila“, Pazin., str. 10.

Gledajući s aspekta Carevinskog vijeća, Juraj Dobrila je u odnosu na ostatak od 203 zastupnika znatno rjeđe dolazi do riječi, no tijekom razdoblja od nekoliko godina u Beču svojim govorima je zastupao vlastite svjetonazore, kao i interese cjelokupne Pokrajine. Prema tome, Dobrila je smatrao kako su mu mogućnosti znatno ograničene, no s druge strane je bio spreman pokušati postići što više za dobrobit Pokrajine, kako bi naposljetku opravdao ukazano povjerenje. U to vrijeme, Dobrila se zalagao za:

- uređenje zemljišnih knjiga,
- nasljedne pristojbe i
- rješavanje pitanja bolesti vinove loze.

U nastavku teksta, na slici 13, prikazane su aktivnosti Jurja Dobrile.

Slika 13. Aktivnosti Jurja Dobrile

Izvor: Izrada prema: CROSBI, *Politička djelatnost Jurja Dobrile*, <http://bib.irb.hr/>, posjećeno: 26. VII. 2018.

Dobriline aktivnosti su najviše traga ostavile u *zapisnicima prvog zasjedanja Carevinskog vijeća, a među ostalim, zabilježena je i njegova interpelacija za uređenje zemljišnih knjiga, nadahnut i iscrpan govor o općem stanju u Istri te istupi u obranu Konkordata*³⁶. Nadalje, potrebno je napomenuti kako je veliki problem zemljišnih knjiga bio prisutan na području Pokrajine tijekom 19. stoljeća te u skladu s tim u Istri nije bilo moguće dobiti stvaran kredit.

³⁶ CROSBI, *Politička djelatnost Jurja Dobrile*, <http://bib.irb.hr/>, posjećeno: 26. VII. 2018.

Naime, osim kao zastupnik, Dobrila je imao potrebu izjasniti se i kao *katolički velikodostojnik*, i to o pitanjima koja su se postavljala u Carevinskom vijeću³⁷. U to vrijeme, posebice je došla do izražaja i činjenica kako je liberalna opcija napadala Konkordat između Habsburške Monarhije i Crkve.

2.5.3. Odustajanje od politike

Od 1867. značajno su ojačale snage talijanskog građanstva te Juraj Dobrila i ostali biskupi više nisu htjeli sudjelovati u parlamentarnom radu. Prema tome, biskupi su se odlučili na povlačenje te su na taj način nastojali očuvati dostojanstvo svojeg položaja. Proživljena iskustva su Dobrili ukazala na sve poteškoće s kojima se suočavao, odnosno s kojima se morao suočiti i to prvenstveno iz razloga jer nije htio odustati od prethodno definiranih i postavljenih ciljeva. Temeljne sastavnice njegova rada sukobljavale su se s prevladavajućim stavovima talijanskog građanstva, a u Dobrili su ljudi prepoznali:

- sposobnog i
- poduzetnog protivnika.

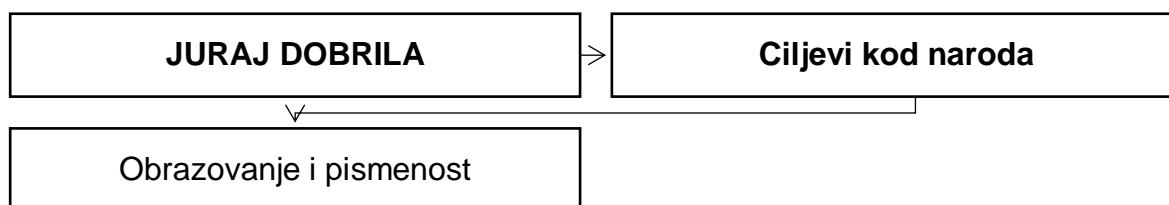
Naposljetku, potrebno je naglasiti kako je Juraj Dobrila, i to kao katolički velikodostojnik, uvelike smetao širiteljima liberalnih nazora. Također, kao zaštitnik tzv. *slavjanstva*, Dobrila je narušavao sliku talijanskog karaktera Istre, a njegovo zastupničko djelovanje je znatno pridonijelo shvaćanju prevladavanja nejednakosti s aspekta političkih odnosa.

³⁷ Na i. mj.

3. DJELATNOST JURJA DOBRILE KROZ VIZITACIJE I ODNOS S NARODOM

Juraj Dobrila se kao veliki i predani katolički velikodostojnik pridržavao zakonom propisanih sastavnica kanonske vizitacije, o čemu u današnje vrijeme svjedoče brojni zapisi i izvješća. Dobrila je tijekom svojeg vremena za proučavanje mladeži trebao mnogo vremena. U nastavku teksta, na slici 14, prikazani su ciljevi koje je Dobrila provodio kod naroda.

Slika 14. Ciljevi koje je Dobrila provodio kod naroda

Izvor: Izrada prema: CROSBİ, *Politička djelatnost Jurja Dobrile*, <http://bib.irb.hr/>, posjećeno: 26. VII. 2018.

Temeljne karakteristike Dobrilinih vizitacija kroz povijest ostale su neizmijenjene u njegovom djelovanju, a kroz život se skrbio za:

- crkve,
- crkvenu opremljenost,
- vršenje crkvene službe i
- život duhovnika i njihove pastve.

Također, Dobrila je s iskrenim zanimanjem provjeravao upoznatost mladeži s katoličkim djelovanjima, a o životu i radu pojedinih lokalnih zajednica raspitivao se kod mnogobrojnih duhovnika.

3.1. Poboljšanje duhovne skrbi i manjak klera

Dobrilin utjecaj na cjelokupno poboljšanje duhovne skrbi nije bio lagan zadatak, a veliko siromaštvo i zapuštenost Poreča i Pule dolazili su do znatnog izražaja na području ruralnih krajeva. Naime, u ruralnim područjima svećenstvu su *nedostajali životni i materijalni preduvjeti primjerene egzistencije*³⁸. U mnogim situacijama, seoski duhovnici nisu bili u stanju ispunjavati obveze koje je predviđao njihov temeljni poziv. Isto tako, *stanovanje u lošim uvjetima derutnih župnih stanova, čest problem u siromašnim istarskim selima, više no jednom odražavao se na svećeničko zdravlje i, posljedično, sposobnost obavljanja dušobrižničkih zadataka, posebno u krajevima gdje u redovito morali odlaziti*³⁹.

Nadalje, za vrijeme Dobrilina djelovanja, došla je do izražaja velika povezanost duhovnog boljitka pojedinih dijelova biskupije i to u skladu s određenim materijalnim preduvjetima. Tijekom djelovanja, Dobrila se također uvjerio i u *realnu težinu* stanja u kojemu su živjeli pojedini duhovnici, a do izražaja su došle i tvrdnje koje su se odnosile na posljedice duhovne skrbi za lokalnu zajednicu vjernika. Osim brojnih materijalnih teškoća, u više mjesta na području Istre, duhovnu službu su obnašali i svećenici koji nisu više bili sposobnosti podnositi određene tjelesne napore koji su bili vezani uz sam program njihova djelovanja. Stoga, početkom 1870., Dobrila je ponovno uspostavio Kanfanarski dekanat, u kojemu se mogla razabrati povezanost sljedećih odrednica:

- duhovnih,
- društvenih i
- narodnosnih.

Najveća briga tijekom Dobrilina djelovanja odnosila se na manjak svećenika u Porečkoj i Puljskoj biskupiji, a situacija se iz godine u godinu sve više pogoršavala. U to vrijeme, Dobriline su zamolbe bile usmjerene na *očuvanje dotadašnjeg broja osiguranih mjesta na goričkom sjemeništu, predviđenih za njegovu biskupiju*⁴⁰. Biskupija nije bila u stanju popuniti za nju određeni broj sjemenišnih mjesta i to zbog znatnog manjka bogoslova, dok je loše stanje državnih financija dovodilo do

³⁸ Istrapedia, *Dobrila, Juraj*, <https://www.istrapedia.hr/>, posjećeno: 24. VII. 2018.

³⁹ CROSBI, *Politička djelatnost Jurja Dobrile*, <http://bib.irb.hr/>, posjećeno: 26. VII. 2018.

⁴⁰ Na i. mj.

smanjenje ukupne kvote uštedjenih sredstava. Sukladno tome, Dobrila je smatrao kako je njegovoj dijecezi, kao i ostalim koje su pripadale teritoriju Austrije, potrebna velika pomoć i to gledajući s aspekta obrazovanja novih bogoslova.

Na taj način, Dobrila je pružio uvid u situaciju koja se u konačnici odrazila i na duhovnom planu. Naime, smatrao je kako duhovnici talijanskog podrijetla ne žele, odnosno ne mogu, naučiti slavenski jezik i to iz razloga jer imaju nesavladivu averziju u odnosu na duhovnu skrb na području „slavenskih krajeva“.

3.2. Odnos s ostalim svećenicima

Dobrila se tijekom života i rada nije ograničavao na čekanje i traženje pomoći, a njegove su biskupske godine bile ispunjene mnogobrojnim pokušajima da se postignu dugoročna rješenja i to ona koja su se odnosila na poboljšanja duhovničke situacije. Njegova skrb za duhovne prilike bila je povezana s odnosom biskupa i klera, a u velikom broju svećenika pronalazio je i čvrst oslonac i to u skladu s idejama i brojnim zamislima. U to vrijeme, svećenici koji su se otvoreno suprotstavljali Dobrilinim odredbama bili su izrazito malobrojni.

Dobrila je s više obzira pristupao vjernicima nego svećenstvu, a položeni zavjeti obvezivali su duhovnike na predan rad u narodu. Sukladno prethodno navedenim tvrdnjama, Dobrila nije imao razloga suprotstavljati se, odnosno ustručavati, prilikom kritiziranja pogrešnih stavova, kao i kod zanemarivanja pojedinih obveza. Nastojao je savjetima pomagati svećenicima i to prvenstveno prilikom obrane katoličkih načela pred sljedbenicima liberalnih stavova. U nastavku teksta, na slici 15, prikazan je Dobrilin cilj u radu sa svećenicima.

Slika 15. Dobrilin cilj u radu sa svećenicima

Izvor: Izrada prema: CROSBİ, *Politička djelatnost Jurja Dobrila*, <http://bib.irb.hr/>, posjećeno: 26. VII. 2018.

Nadalje, posebno štetnim čimbenicima Dobrila je smatrao određene slučajeve u kojima su duhovne osobe podređivale crkvene interese vlastitima. Naime, niska primanja svećenika navodila su dio duhovnika da se za prihode pokušaju izboriti određenim sredstvima koja su u konačnici narušavala ugled institucije.

3.3. Utjecaj na narod

Skrb, kao i sam utjecaj na narod, Dobrila je tijekom kanonskih vizitacija iskazivao na mnogobrojne načine i to prvenstveno kroz popravljane materijalnih i duhovnih prilika te kroz nastojanja da se na *slabo obrazovan i seoski puk utječe obzirnijim pristupom i savjetom, a ne prijekorom i suvišnom strogoćom*⁴¹. Utjecaj na narod je u velikoj mjeri *izgradio* sliku o Dobrili kao o neumornom biskupu i zaštitniku zapostavljenog ruralnog područja Istre i to posebice „slavenske većine“. Dobrila je tijekom svojeg rada s narodom promicao kršćanska načela svakodnevnog života, što je naposljetku vidljivo u brojnim sačuvanim spisima. U skladu s tim, može se reći kako je Dobrilin pristup bio:

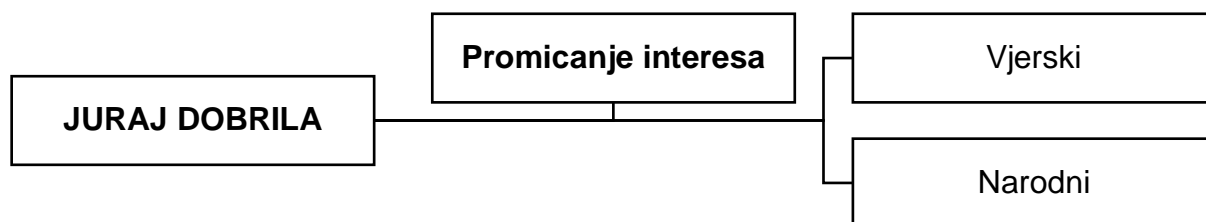
- racionalan i
- povezan s poznavanjem prilika na području Istre.

Dobrilito promicanje *vjerskih i narodnih interesa najdubljeg je traga ostavilo u promicanju pismenosti i obrazovanja*, kao i na širenje utjecaja pisane riječi i velikog porasta broja školovanih osoba.

⁴¹ Na i. mj.

Prethodno navedene tvrdnje su se odrazile na društvene okolnosti i to posebice u desetljećima između njegove smrti i početka Prvog svjetskog rata. U nastavku teksta, na slici 16, prikazane su temeljne odrednice promicanja mnogobrojnih interesa Jurja Dobrile.

Slika 16. Temeljne odrednice promicanja interesa Jurja Dobrile

Izvor: Izrada prema: CROSBİ, *Politička djelatnost Jurja Dobrile*, <http://bib.irb.hr/>, posjećeno: 26. VII. 2018.

Također, Dobrila je poticao i opismenjavanje, obrazovanje brojne seoske djece i dijeljenje tiskovina. Prema tome, imao je u vidu i dugoročne posljedice nastojanja u:

- društvenom,
- političkom i
- nacionalnom pogledu.

Prethodno navedene stavke su kroz povijest shvaćene kao dio jedinstvenog Dobrilina djelovanja. Naime, *Dobrilino nastojanje da do običnog puka dopre uz pomoć tiska započelo je prije njegova imenovanja porečkim i puljskim biskupom, sastavljanjem i izdavanjem molitvenika*⁴² pod nazivom *Otče, budi volja Tvoja* na području Trsta 1854. Dobrilini su se ciljevi počeli prilično brzo ostvarivati, no potrebno je naglasiti kako je on bio svjestan da se unatoč visokim nakladama tiskovina među pukom ne šire nazore koje je želio usaditi.

⁴² Na i. mj.

3.4. Glasilo *Naša sloga*

Dobrilina želja je bila da „slavensko stanovništvo“ na području Istre opskrbi korisnim tiskovinama, odnosno kalendarima i novinama koji bi sažeto i sadržajno bili prilagođeni siromašnjijima, tj. seljačkom sloju. Naime, 1868. izašao je prvi svezak kalendara pod nazivom *Istran*, no Dobrila se 1869. značajno posvetio pokretanju lista koji bi određenim preporodnim nastojanjima osigurao zamah među Hrvatima na području Istre. Također je smatrao kako narod treba opskrbiti sljedećim štivom:⁴³

- novinama,
- kalendarima i
- knjigama primjerenim pučkim potrebama.

Tiskovina pod nazivom *Naša sloga* realizirana je 1869., a zasnovana je na Bastianovom pismu, odnosno na njegovima zamislima.

3.5. Obljetnice novije povijesti Istre

U ovom potpoglavlju završnog rada predstaviti će se dvije značajke obljetnice u novijoj povijesti Istre, a to su „dvjestota obljetnica rođenja znamenite ličnosti narodnoga preporoda i promicatelja hrvatskoga identiteta među istarskim Hrvatima, biskupa Jurja Dobrile, kao i stoljeće od nastanka pjesme *Krasna zemljo*“⁴⁴. Za Dobrilu se može reći da je vodio intenzivan crkveni, ali i politički život; postavši zastupnikom u Istarskome saboru sa sjedištem u Poreču te predstavnikom u bečkome parlamentu (1861.) zalažući se za boljitak stanovništva. O Dobrilinom životu i radu pisali su sljedeći autori:

- Stipan Trogrlić,
- Mladen Juvenal Milohanić,
- Mihovil Dabo,
- Ilija Jakovljević,
- Maja Polić,

⁴³ Leksikografski zavod Miroslav Krleža, *Naša sloga*, <http://istra.lzmk.hr/>, posjećeno: 25. VII. 2018.

⁴⁴ Dr. Juraj Dobrila (1812. – 1882.) i stoljeće Krasne zemlje (1912. – 2012.): zbornik radova s međunarodnog znanstvenog skupa održanog u Puli u Pazinu 25. i 26. listopada 2012. u povodu 200. obljetnice rođenja dr. Jurja Dobrile i 100. obljetnice Krasne zemlje., str. 217.

- Alida Perkov,
- Nevio Šetić,
- Giuseppe Cuscito,
- Josip Bratulić,
- Slaven Bertoša i
- dr.

Brojni autori potvrđuju da je u hrvatskoj povijesti još uvijek prisutan pojačan senzibilitet za Dobrilin lik i djelo.

3.6. Glasila Habsburške Monarhije o djelovanju Jurja Dobrile

Biskup Juraj Dobrila ostavio je neizbrisiv trag na „tijek moderne povijesti istarskog poluotoka“⁴⁵, što su također prepoznali i njegovi suvremenici, a njihove spoznaje preslikale su se i na prve raščlambe biskupove razgranate djelatnosti. U današnje vrijeme, postoji mnogo radova posvećenih Dobrili ili njegovu vremenu koji predstavljaju neosporan prinos poznavanju biskupove djelatnosti. Brojnim radovima je u današnje vrijeme prošireno poznavanje konteksta Dobrilinih aktivnosti, no znatno slabija pozornost posvećena je potrazi za novim, tj. slabije korištenim izvorima.

Biskup Dobrila djelovao je na više polja, odnosno na:

- vjerskim,
- političkim, i
- prosvjetnim.

Sukladno navedenom, Dobrilino se ime do početka 80 – ih godina 19. stoljeća višekratno pojavljivalo u najutjecajnijim austrijskim tiskovinama. Naime, s početkom 60 – ih, biskup Dobrila u više se navrata pojavio na prvim stranicama važnijih glasila. Naime, „prvi saziv Zemaljskog sabora Markgrofovije Istre nije izabrao među svojim članovima dva predstavnika u bečkom Carevinskom vijeću, čime su predstavnici talijanskog građanstva neizravno, ali dovoljno jasno dali do znanja kako budućnost

⁴⁵ Dabo, M. (2016.): Biskup Juraj Dobrila na stranicama austrijskog tiska, *Croatica Christiana periodica*, vol. 40, no. 78, str. 139.

istarskog poluotoka ne vide u austrijskim okvirima, već se nadaju pripojenju novonastaloj Kraljevini Italiji⁴⁶. Djelovanje biskupa Dobrile, gledajući u člancima vodećih austrijskih glasila, ne gubi odavno poznate osnovne karakteristike. Stoga, Dobrila je redovito prikazivan kao katolički velikodostojnik iskreno zabrinut za vjersko stanje u doba sve snažnijeg prodora liberalnog svjetonazora, zaštitnik seoskog stanovništva te poticatelj slavenske društvene i nacionalne emancipacije. Ovisno o uređivačkoj politici pojedinog lista, njegove su se zamisli hvalile ili kritizirale, ali navedena trojaka svjetonazorska osnovica nije dovedena u pitanje.

⁴⁶ Isto, str. 141.

4. SMRT JURJA DOBRILE

Jurja Dobrilu je s godinama napuštao *polet*, a u starijoj dobi se više nije nadao kako će doživjeti vidljiva poboljšanja i pomake. U to vrijeme, u njegovim riječima se osjetila velika gorčina kojom je kroz život promatrao razne pokazatelje koji su se odnosili na udaljavanja od vjere na području grada i seoskih predjela, no najviše ga je mučila raširenost velike zapuštenosti i neizbježnim posljedicama na:

- moralnom,
- gospodarskom,
- nacionalnom i
- političkom polju.

Naime, Dobrilino poticanje darovitih učenika nije donijelo željene, odnosno očekivane rezultate i to iz razloga jer su učenici ponekad prekidali školovanje ili su se samo počeli udaljavati. S druge strane, *umoran i istrošen, Dobrila nije odustajao od dugogodišnjeg iscrpljujućeg djelovanja, a nesklonost rezignaciji i želja da se na svaki način pokuša ostvariti željeni cilj nisu karakterizirale isključivo pojedine Dobriline inicijative, nego se kao životni nazor ili karakterna crta mogu prepoznati u njegovom ukupnom djelovanju*⁴⁷.

Juraj Dobrila preminuo je 13. siječnja 1882. u Trstu, a oporukom iz 1880. privremeno je prenamijenio sredstva koja je 1878. izdvojio za podizanje konvikta. Dan prije smrti, Dobrila je odredio kako je svu njegovu ušteđevinu potrebno pridružiti sredstvima koja su bila prikupljena za podizanje sjemeništa. Nedugo nakon Dobriline smrti, novi biskup je otvorio tršćansko sjemenište i to oslonivši se na sredstva koja je uspješno prikupio njegov prethodnik.

Smrt Jurja Dobrile predstavlja najznačajniji događaj koji je tijekom prve polovice 80-ih godina 19. stoljeća označio generacijsku smjenu među nositeljima narodnog preporoda u Istri.

⁴⁷ CROSBY, *Politička djelatnost Jurja Dobrile*, <http://bib.irb.hr/>, posjećeno: 26. VII. 2018.

ZAKLJUČAK

Život Jurja Dobrile bio je u potpunosti uspješan i to prvenstveno iz razloga jer je ostvario većinu ciljeva koje su mu okolnosti u to vrijeme dopuštale. S druge strane, tj. što se tiče političkog života, Dobrila nije ostvario sve definirane ciljeve, no može se reći da je kao preporoditelj i biskup uspio život istarskog čovjeka, zajednice i pojedinca učiniti znatno svjesnijim. Zbog velikog doprinosa povijesti promatranih područja, njegove je ime i u današnje vrijeme prisutno na brojnim nazivima obrazovnih ustanova koje kontinuirano promiču napredak i pismenost, a prisutno je također i u imenima brojnih društava i nazivima ulica.

Kroz svoj cjelokupni rad i djelovanje, Dobrila je smatrao kako idejne i zavičajne podjele mogu uvelike utjecati na politički i narodni pokret, no njegova djelatnost je imala jako veliki utjecaj na političke procese na području Istre. Sukladno tome, Dobrila je smatrao kako je potrebno napraviti uvid u razne sastavnice rada brojnih biskupa i svećenika. Također, Dobrila je tijekom svojeg djelovanja ispoljio temeljne karakteristike kojima je u konačnici bio obilježen i njegov cjelokupni rad.

Tijekom svojih tršćanskih godina, Dobrila je pokazao veliku osjetljivost što se tiče materijalnih i duhovnih potreba i to prvenstveno seoskog stanovništva na području Istre. Tome je svjedočio i njegov angažman prikupljanja pomoći i povlačenja sredstava za školovanje učenika. Veliki poticaj duhovnom životu imao je i molitvenik pod nazivom *Otče, budi volja Tvoja*, o čijem utjecaju najbolje govore izdanja u 19. i 20. stoljeću. U to vrijeme, molitvenik je bio vrlo značajan kao poticaj slabo razvijenoj pismenosti stanovništva, a njime je pružen i veliki utjecaj širenja svijesti o važnosti materinskog jezika među Hrvatima na područjima Istre.

Nadalje, potrebno je naglasiti kako je Dobrila tijekom svojeg djelovanja na razne načine iskorištavao položaj biskupa i to prvenstveno kako bi ublažio brojne nedaće pred kojima jednostavno nije mogao *zatvarati oči*. Isto tako, nastojao je utjecati i na opadanje utjecaja vjere ne stanovništvo te je u skladu s time bio uvelike ograničen nedovoljnim materijalnim sredstvima. Dobrila je sva materijalna sredstva razdijelio u vidu potpora darovitim učenicima, a također je pokrenuo i zakladu koja je nakon njegove smrti osiguravala stipendije učenicima i izgradnju dječakog sjemeništa u analiziranoj biskupiji.

LITERATURA

Knjige:

1. Dabo, M. (2015.): *Sve za Boga, vjeru i puk. Biskup Juraj Dobrila u svom vremenu*, Državni arhiv u Pazinu – Sveučilište Jurja Dobrile u Puli, Pazin.
2. Dr. Juraj Dobrila (1812. – 1882.) i stoljeće Krasne zemlje (1912. – 2012.): zbornik radova s međunarodnog znanstvenog skupa održanog u Puli u Pazinu 25. i 26. listopada 2012. u povodu 200. obljetnice rođenja dr. Jurja Dobrile i 100. obljetnice Krasne zemlje.
3. Milohanić, J. M. (2012.): *Dr. Juraj Dobrila – Glasnik istine, branitelj naroda i Crkve*, „Josip Turčinović“ d.o.o. – IKD „Juraj Dobrila“, Pazin.
4. Milohanić, J. M., *Glasnik istine, branitelj naroda i Crkve. Rodoljub, filantrop, homo politicus*, Pazin, „Josip Turčinović“ d.o.o. – IKD „Juraj Dobrila“, 2012.
5. Rubetić, C. (1882.): *Vjekopis Jurja Dobrile, biskupa tršćansko – koparskoga prije porečko – puljskoga*, Društvo sv. Jeronima, Zagreb.
6. Zelenika, R. (2007.): *Klasifikacija znanosti u fokusu metodologije i tehnologije znanstvenoga istraživanja*, Ekonomski fakultet Sveučilišta u Rijeci, Rijeka.

Članci:

1. Dabo, M. (2016.): Biskup Juraj Dobrila na stranicama austrijskog tiska, *Croatica Christiana periodica*, vol. 40, no. 78, str. 139. – 155.
2. Dabo, M. (2017.): „Za kmetske prste“. Juraj Dobrila i širenje pisane riječi, *Problemi sjevernog Jadrana*, vol. 1, no. 16, str. 65. – 77.
3. Fonović Cvijanović, T. (2017.): Jezik četiriju izdanja molitvenika Otče, budi volja tvoja biskupa Jurja Dobrile, *Croatica Christiana periodica*, vol. 41, no. 79, str. 47. – 60.
4. Trogrlić, S. (2011.): Neki naglasci u pastoralnom djelovanju biskupa Jurja Dobrile (1858. – 1882.), *Croatica Christiana periodica*, vol. 35, no. 67, str. 153. – 168.

Internetski izvori:

1. CROSBİ, *Politička djelatnost Jurja Dobrile*, <http://bib.irb.hr/>, posjećeno: 26. VII. 2018.
2. Hrvatski povijesni portal, *Hrvatski narodni preporod u Dalmaciji i Istri*, <http://povijest.net/>, posjećeno: 25. VII. 2018.
3. Istrapedia, *Augustineum*, <https://www.istrapedia.hr/>, posjećeno: 25. VII. 2018.
4. Istrapedia, *Dobrila, Juraj*, <https://www.istrapedia.hr/>, posjećeno: 24. VII. 2018.
5. Istrapedia, *Otče, budi volja tvoja*, <https://www.istrapedia.hr/>, posjećeno: 25. VII. 2018.
6. Istrapedia, *Vizitacija*, <https://www.istrapedia.hr/>, posjećeno: 26. VII. 2018.
7. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, *Dijeceza*, <http://enciklopedija.hr/>, posjećeno: 27. VII. 2018.
8. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, *Itinerar*, <http://enciklopedija.hr/>, posjećeno: 27. VII. 2018.
9. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, *Kurija*, <http://enciklopedija.hr/>, posjećeno: 27. VII. 2018.
10. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, *Naša sloga*, <http://istra.lzmk.hr/>, posjećeno: 25. VII. 2018.
11. Povijest, *Juraj Dobrila – istarski biskup, dobročinitelj i preporoditelj – 1812.*, <http://povijest.hr/>, posjećeno: 24. VII. 2018.

POPIS SLIKA

Slika 1. Lik Jurja Dobrile	2
Slika 2. Školovanje Jurja Dobrile	3
Slika 3. Spomen ploča Jurju Dobrili u Tinjanu	4
Slika 4. Negativni utjecaj na razvitak hrvatskog i slovenskog naroda u Istri	5
Slika 5. Dobrilin molitvenik	6
Slika 6. Novine <i>Naša sloga</i>	8
Slika 7. Datum imenovanja Jurja Dobrile biskupom	10
Slika 8. Pojmovno određenje vizitacije	11
Slika 9. Pojmovno određenje dijeceze	12
Slika 10. Osnovni problem Dobrilinog djelovanja	14
Slika 11. Pojmovno određenje kurije	15
Slika 12. Ulomak Dobrilina govora	16
Slika 13. Aktivnosti Jurja Dobrile	17
Slika 14. Ciljevi koje je Dobrila provodio kod naroda	19
Slika 15. Dobrilin cilj u radu sa svećenicima	21
Slika 16. Temeljne odrednice promicanja interesa Jurja Dobrile	22

SAŽETAK

U završnom radu je analizirana djelatnost biskupa Jurja Dobrile i to s aspekta političkih, materijalnih, duhovnih i nacionalnih odrednica. Naime, Juraj Dobrila je kao biskup imao brojne materijalne, kao i organizacijske preduvjete koji su bili neophodni za pokretanje preporoda na području Istre. Biskupove inicijative i nastojanja polazili su od čvrstih svjetonazora kojima se u potpunosti vodio. Dobrilin rad je imao veliki utjecaj na širenje nacionalne i političke svijesti te je na taj način postavljena i određena aktivnost među Hrvatima i Slovencima u Istri. Rad Jurja Dobrile ima veliku važnost u novijoj hrvatskoj povijesti, a za Dobrilu se može reći kako je predstavljao središtu osobu Hrvatskog narodnog preporoda u Istri.

Ključne riječi: Juraj Dobrila, biskup, Hrvatski narodni preporod u Istri, svijest

SUMMARY

In the thesis the work of Bishop Juraj Dobrila has been analyzed through its political, material, spiritual and national aspects. Juraj Dobrila as a Bishop had many material and organizational preconditions that were essential for starting the awareness of national belonging on the Istrian territory. His initiatives and efforts were guided by firm beliefs which he followed. The work done by Juraj Dobrila had a great influence on the national and political awareness and thus a certain activity between Croats and Slovenians has been established in Istria. The work done by Juraj Dobrila has great importance in the recent Croatian history. It can be said that Dobrila has represented a central figure for the rebirth of national belonging in Istria.

Key words: Juraj Dobrila, bishop, croatian national rebirth in Istria, awareness.

Sažetak pregledala: Patrizia Apollonio, prof. engl. jezika